

Kulturdepartementet

ku.remissvar@regeringskansliet.se

Remiss: Rapporten Demokratins skattkammare - Förslag till en nationell biblioteksstrategi

Kulturdepartementet har i en remiss bjudit in Umeå kommun att lämna synpunkter på "Rapporten Demokratins skattkammare – Förslag till en nationell biblioteksstrategi".

Sammanfattning

Vi instämmer i

huvuddragen i strategin, men vill särskilt betona

- att ansvaret för vuxenutbildningens biblioteksverksamhet behöver tydliggöras i biblioteks- och skollag.
- att skolan behöver välfinansierade och med pedagogiken integrerade skolbibliotek
- att öppen tillgång till data och att bryta utvecklingen mot avgiftsbelagda tjänster är viktigt
- att ett av de angelägnaste områdena som strategin pekar på är behovet av gemensamma nationella bibliotekstjänster anpassade för olika målgrupper.
- att en lösning på e-boksfrågan är mycket angelägen.
- att biblioteken är en viktig del i hela samhällets digitalisering
- att en fungerande grundläggande infrastruktur är garanten för allas lika tillgång till medier.
- att det behövs ett stärkt stöd till urfolket samernas och de nationella minoriteternas bibliotek och biblioteksverksamheter.

Dessutom bör

- stöd och samordning av kompetensutveckling stärkas på nationell och regional nivå, särskilt när det gäller
 - att utveckla och sprida metoder för att nå nya målgrupper
 - mång- och minoritetsspråk
 - funktionsvariationer och språkliga svårigheter
 - metodutveckling
- bibliotekens betydelse för det livslånga lärandet betonas kraftigare.

Vi stödjer reformförslagen i bilagan, men anser dock att finansieringen inte får ske på bekostad av de kommunala utvecklingsarbeten som pågår inom Stärkta bibliotek i hela landet.

Vi vill särskilt betona

Det är av största vikt att det finns ett bibliotek med uppdrag att förse folkbiblioteken med mindre frekventerad litteratur för fjärrlån. Sveriges depåbibliotek och lånecentral har en viktig roll för bibliotekens tillgång till äldre litteratur. Med en förändring av pliktlagen så att verksamheten skulle bli mottagare av pliktexemplar, skulle tillgången även till nyare litteratur säkras. Sveriges depåbibliotek och lånecentral finns i dag i Umeå. Verksamheten är väl fungerande och deras resurser behöver säkras.

Kommentarer till strategins huvudrubriker

Demokrati

Bibliotekens betydelse för det demokratiska samhällets utveckling är väl beskriven i strategin.

Det är viktigt att utveckla metoder för att nå dem som inte känner till vad biblioteken kan erbjuda eller som av praktiska skäl är förhindrade att ta sig till biblioteken. Regional och nationell samordning krävs för att utveckla och sprida metoder.

Det behöver säkerställas att uppgifter om enskildas digitala lån och reservationer omfattas av samma sekretess som traditionella lån. Det är särskilt viktigt att detta regleras när det gäller de kommersiella aktörer som finns på marknaden. Det får inte finnas någon tveksamhet kring att den personliga integriteten även gäller de digitala tjänsterna.

För att kunna möta alla medborgare i samhället behöver bibliotekens medarbetare ha god kännedom om mång- och minoritetsspråk, olika typer av funktionsvariationer samt bemötande i olika sammanhang. Fortlöpande kompetenssatsningar är nödvändiga inom dessa områden.

Samhällets öppna rum

Vi vill betona folkbibliotekens funktion som neutrala, öppna, icke-kommersiella mötesplatser med låga trösklar. Bibliotekens roll i det livslånga lärandet ska inte underskattas. Genom generösa öppettider, tillgång till ett bra medieutbud, professionella biblioteks- och informationstjänster, studiefrämjande miljö, föreläsningar och debatter erbjuder folkbiblioteket ett demokratiskt rum för människors olika behov.

Vi vill lyfta fram folkbibliotekens roll för att överbrygga de digitala klyftorna genom att tillhandahålla datorer och annan digital utrustning, men framförallt genom handledning i hur man hanterar digitala verktyg. Det är viktigt att det finns nationellt och regionalt stöd för att bibliotekens personal ska kunna inspirera till digital användning och kunskap i att värdera källor.

Läsning

Vi vill särskilt lyfta fram folkbibliotekens betydelse för inspirationsläsning utanför skolans värld. Att fortsätta att arbeta för att minska läsklyftorna som hänger samman med kön, ålder och bostadsort, språk och sociala förhållanden är mycket angeläget. Kompetensutveckling kring funktionsvariationer behöver stärkas och samordnas på nationell och regional nivå. Kunskaper och forskning från andra angränsande områden behöver tas tillvara.

Lärande

Strategins konstaterande att skolan behöver välfinansierade och med pedagogiken integrerade skolbibliotek instämmer vi helt i.

Det finns ett behov av gemensamma digitala tjänster på nationell nivå för att öka likvärdigheten vad gäller mediebestånd för skolbiblioteken.

Vi stödjer strategins slutsats att ansvaret för vuxenutbildningens biblioteksverksamhet behöver tydliggöras i biblioteks- och skollag.

Bibliotekens betydelse för det livslånga lärandet bör betonas kraftigare. Biblioteken är tillsammans med barnhälsovården de första samhällsinstitutionerna som möter det lilla barnet och dess omgivande vuxna. Där skapas de första kontakterna kring språktillägnet och läsutveckling. Det utgör en början på det livslånga lärandet där läskunnighet och fri tillgång till information är en nödvändighet och en demokratisk rättighet.

Forskning

Fri information är en av grundpelarna i bibliotekens roll i samhället. Strategins slutsatser kring strävan mot öppen tillgång till data och att bryta utvecklingen mot avgiftsbelagda tjänster är viktiga för bibliotekens möjligheter att uppfylla denna roll.

Nationella digitala bibliotekstjänster

Ett av de angelägnaste områdena som strategin pekar på är behovet av gemensamma nationella bibliotekstjänster anpassade för olika målgrupper. Det är särskilt viktigt att tydliggöra vilka gemensamma tjänster som finns och hur de finansieras, så att kommunbiblioteken kan anpassa och komplettera de gemensamma lösningarna med egna tjänster. Skapandet av en nationell digital infrastruktur skulle innebära stora vinster vad gäller effektivisering och samordning, men även för att garantera en jämn och hög kvalitet.

En lösning på e-boksfrågan är mycket angelägen. Förutom att lösa finansieringsfrågan, där folkbiblioteken måste kunna beräkna kostnaderna för sin e-boksutlåning, behöver avtals-, upphovsrätts- och sekretessfrågor lösas så att biblioteken bereds tillgång till hela e-boksutgivningen. Det är mycket angeläget med en nationell samordning och finansiering av e-bokstjänster.

Vi instämmer i konstaterandet i att biblioteken är en viktig del i hela samhällets digitalisering. Biblioteken har en central roll i kommunernas digitaliseringsprocess, inte minst i kontakterna med medborgarna.

Gemensam infrastruktur

Vi instämmer helt i konstaterandet att en fungerande grundläggande infrastruktur är garanten för allas lika tillgång till medier.

Det är av stor vikt att den finns en statlig myndighet med tillräckliga resurser, tydligt mandat, rätt kompetens och inte minst ett engagemang för folkbibliotekens viktigaste frågor. Digitaliseringen innebär nya frågor för kommunbiblioteken att hantera som till exempel inlåsnings av digitalt material, upphandling av digitala tjänster och behov av juridisk kompetens. Här kan en nationell myndighet för folkbiblioteken spela en viktig roll för att förhandla med leverantörer, teckna gemensamma avtal och driva frågor som ett enskilt bibliotek inte har möjlighet till.

Regionbibliotekens uppdrag enligt bibliotekslagen är att främja samarbete, verksamhetsutveckling och kvalitet för folkbiblioteken i regionen. Det är viktigt att uppdraget utförs i samråd med kommunbiblioteken så att det stöd som ges svarar mot kommunbibliotekens behov.

Det är av största vikt att det finns ett bibliotek med uppdrag att förse folkbiblioteken med mindre frekventerad litteratur för fjärrlån. Sveriges depåbibliotek och lånecentral har en viktig roll för bibliotekens tillgång till äldre litteratur. Med en förändring av pliktlagen så att verksamheten skulle bli mottagare av pliktexemplar, skulle tillgången även till nyare litteratur säkras. Sveriges depåbibliotek och lånecentral finns i dag i Umeå. Verksamheten är väl fungerande och deras resurser behöver säkras.

Det nationella uppdraget för Internationella biblioteket behöver förtydligas. Internationella bibliotekets roll som nationellt kunskapscentrum med kompletterande medieförsörjning, språkkunskaper och fortbildning är viktig och angelägen för folkbiblioteken.

Vi instämmer i att det behövs ett stärkt stöd till urfolket samernas och de nationella minoriteternas bibliotek och biblioteksverksamheter.

Ansvar för nationella minoritetsspråk ska inte ligga under Internationella biblioteket, eftersom det ger fel signaler om minoritetsspråkens status. Det skulle kunna placeras på Sveriges depåbibliotek och lånecentral om man väljer en centraliserad lösning.

Myndigheten för tillgängliga medier, MTM, har en viktig och angelägen uppgift som nationellt kunskapscentrum för att bidra till folkbibliotekens kompetenshöjning.

Bilaga, Sex strategiska reformer

Vi stödjer reformförslagen, men finansieringen får inte ske på bekostad av de kommunala utvecklingsarbeten som pågår inom Stärkta bibliotek i hela landet.